

Skutkové zjištění soudu prvního stupně

Má-li odvolací soud zato, že na základě důkazů provedených soudem prvního stupně, jež byly podkladem pro zjištění skutkového stavu, lze dospět k jinému skutkovému zjištění, je nepřipustné, aby se odchýlil od hodnocení důkazů provedených soudem prvního stupně, aniž by je sám provedl a získal si tak rovnocenný podklad.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 33 Cdo 1179/2008, ze dne 25.11.2009)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl ve věci žalobců a) J. S., zastoupené advokátkou, b) J. Z., a c) J. S., zastoupených advokátem, proti žalovaným 1) N. P., a 2) M. P., zastoupeným advokátem, o 100.000,- Kč s příslušenstvím, a o vzájemné žalobě o 300.000,- Kč s příslušenstvím, vedené u Okresního soudu v Ostravě pod sp. zn. 57 C 306/99, o dovolání žalobců proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 18. 7. 2007, č.j. 8 Co 391/2007-253, tak, že rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 18. 7. 2007, č.j. 8 Co 391/2007-253, se ruší a věc se tomuto soudu vrací k dalšímu řízení.

Z odůvodnění :

Rozsudkem ze dne 12. 5. 2006, č.j. 57 C 306/99-228, Okresní soud v Ostravě uložil žalovaným povinnost společně a nerozdílně zaplatit žalobcům 100.000,- Kč s 20% úroky z prodlení od 1. 11. 1998 do zaplacení, vzájemnou žalobu, jíž se žalovaní po žalobcích domáhali zaplacení 300.000,- Kč s 20% úroky z prodlení od 1. 11. 1998 do zaplacení, zamítl, rozhodl o nákladech řízení účastníků a (doplňujícím usnesením z 20. 2. 2007, č.j. 57 C 306/99-241) o nákladech řízení státu. Soud prvního stupně po skutkové stránce dovodil, že J. S. a první žalobkyně prodali žalovaným nemovitosti uvedené ve smlouvě ze 7. 7. 1998 za 2.000.000,- Kč. Poslední splátku kupní ceny – splatnou do 31. 10. 1998 – žalovaní uhradili jen ve výši 400.000,- Kč (namísto sjednaných 500.000,- Kč). Nárok žalobců (prodávajících) na doplatek kupní ceny proto posoudil ve smyslu ustanovení § 588 zákona č. [40/1964](#) Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „obč. zák.“). Plnění překračující kupní cenu (300.000,- Kč), jehož úhrady z titulu bezdůvodného obohacení se žalovaní domáhali vzájemnou žalobou (§ 451, odst. 1, 2 obč. zák.), nebylo podle soudu prvního stupně prokázáno.

Krajský soud v Ostravě rozsudkem ze dne 18. 7. 2007, č.j. 8 Co 391/2007-253, rozhodnutí soudu prvního stupně změnil tak, že žalobu žalobců zamítl a vzájemné žalobě žalovaných vyhověl. Odvolací soud dospěl k jinému skutkovému základu věci. Vycházeje z listinných důkazů a závěrů znaleckého posudku uzavřel, že žalovaní cenu sjednanou za prodej nemovitostí žalobcům řádně zaplatili a navíc jim zaplatili 300.000,- Kč. Přijetím uvedené částky se podle odvolacího soudu žalobci bezdůvodně obohatili, neboť šlo o plnění bez právního důvodu (§ 451 odst. 2 obč. zák.). Protože k bezdůvodnému obohacení dochází „v okamžiku, kdy obohacený přijal plnění, tj. 29. 10. 1998,“ přiznal odvolací soud – s odkazem na § 517 odst. 2 obč. zák. a nařízení vlády č. [142/1994](#) Sb. – úroky z prodlení od 1. 11. 1998.

V dovolání proti rozsudku odvolacího soudu žalobci uplatnili všechny v úvahu připadající dovolací důvody (§ 241a odst. 2, odst. 3 zákona č. [99/1963](#) Sb., občanského soudního řádu, ve znění pozdějších předpisů, dále též jen „o.s.ř.“).

K důvodu podle ustanovení § 241a odst. 3 o.s.ř. (rozhodnutí vychází ze skutkového zjištění, které nemá podle obsahu spisu v podstatné části oporu v provedeném dokazování) dovolatelé uvádějí: Není pravda, že nárok na doplatek kupní ceny uplatňovali z příjmového pokladního dokladu č. 4, a to proto, že tato listina byla důkazem předloženým žalovanými. Pravost příjmového pokladního dokladu č. 4 včetně svých podpisů na něm dovolatelé - na rozdíl od příjmového pokladního dokladu č. 3 - nikdy nepopírali; šlo ostatně od počátku řízení o nesporné tvrzení procesních stran. Důvod plnění žalovaných nad rámec ceny sjednané ve smlouvě a jeho okolnosti (tj. tvrzení, že 29. 10. 1998, tedy v době, kdy již byli „neomezenými vlastníky předmětných nemovitostí,“ předali J. S. a první žalobkyni nejen 400.000,- Kč, ale i částku 23.000,- DEM) jsou nevěrohodné a nelogické. Přehlédnout nelze, že žalovaní označili osobu, která měla být 29. 10. 1998 u předání peněz, a snažili se plnění nad rámec kupní ceny podpořit výpisy z bankovních účtů; obojí se ukázalo být nepravdivé (kromě prodávajících a kupujících při předávání peněz nikdo nebyl a peníze údajně použité k přeplacení předmětu koupě nebyly uloženy na účtech). Odvolací soud pominul, že žalovaný ve výpovědi v řízení před soudem prvního stupně uvedl, že o zaplacení splátek kupní ceny bylo vystavováno více dokladů a že doklady byly vyhotovovány „ve dvou originálech.“ Odtud se nabízí úvaha, že příjmové pokladní doklady č. 3 a 4 představují ve skutečnosti doklady vystavené na totéž plnění ve výši 400.000,- Kč. Účel platby - „doplatek kupní ceny“ - je na obou dokladech shodný, na dokladu č. 3 je „trojka“ dopsána „evidentně jiným perem.“ Žalovaní si mohli ponechat „oba originály kvitancí na jedno plnění“ a na každý z nich nadepsat jiné pořadové číslo. J. S. ve výpovědi v řízení před soudem prvního stupně uvedl, že žalovaní 29. 10. 1998 zaplatili splátku na kupní cenu v německých markách, ale kvitance byla po přepočtu vystavena na české koruny; z toho nelze dovodit, že nad částku v korunách přijali i další platbu v markách. Pravost podpisů J. S. a první žalobkyně na příjmovém pokladním dokladu č. 3 zůstala sporná, neboť znalec neformuloval závěry kategoricky, ani jako vysoce pravděpodobné, nýbrž jen v rovině „nízké pravděpodobnosti.“

K důvodu podle ustanovení § 241a odst. 2 písm. b/ o.s.ř. (nesprávné právní posouzení věci) dovolatelé uvádějí: Žalovaným přiznal odvolací soud úroky z prodlení i za dobu předcházející splatnosti nároku. Pokud by prodávající přijali 29. 10. 1998 částku 300.000,- Kč, aniž by zde byl platný právní důvod, je pro vznik nároku na příslušenství určující, kdy byli vyzváni k zaplacení. Odvolací soud přehlédl, že nárok žalovaní uplatnili teprve vzájemnou žalobou z 12. 8. 1999, jejíž vady byly odstraněny podáním ze 7. 9. 2000; vzájemná žaloba byla zmocněnkyni prodávajících doručena až 16. 5. 2002. Počátek prodlení má význam i pro výši úroků z prodlení, resp. pro aplikaci nařízení vlády č. [142/1994](#) Sb. I v tomto ohledu dovolatelé namítají, že úroky z prodlení byly přiznány ve výši odporující hmotnému právu.

K důvodu podle ustanovení § 241a odst. 2 písm. a/ o.s.ř. (řízení je postiženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci) dovolatelé uvádějí: Žalovaní vzájemnou žalobou z 12. 8. 1999 požadovali úroky z prodlení již od 29. 10. 1998, ale podáním ze 7. 9. 2000 (odstraňujícím vady žaloby) žádali příslušenství od 1. 11. 1998. Přestože žalovaní žádali, aby žalobci plnili společně a nerozdílně, odvolací soud - jak vyplývá z výroku napadeného rozsudku - rozhodl jinak. Po J. S. se řízení účastnili druhá žalobkyně a třetí žalobce jako dědici zůstavitele, takže každý z nich měl za dluh svého předchůdce odpovídat jen do částky 50.000,- Kč.

Ze všech uvedených důvodů dovolatelé navrhli, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

Žalovaní se ve vyjádření ztotožnili se skutkovými závěry i právním hodnocením odvolacího soudu a navrhli, aby dovolací soud dovolání odmítl, resp. zamítl.

Nejvyšší soud věc projednal podle občanského soudního řádu ve znění účinném do 30. 6. 2009 (čl. II, bod 12. zákona č. [7/2009](#) Sb.).

Dovolání žalobců je podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. a/ o.s.ř. přípustné, neboť směřuje proti rozhodnutí, kterým odvolací soud změnil rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé, a důvodné, protože řízení před odvolacím soudem je postiženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (§ 241a odst. 2 písm. a/, § 242 odst. 3 o.s.ř.).

Podle ustanovení § 213 o.s.ř. není odvolací soud vázán skutkovým stavem, jak jej zjistil soud prvního stupně (odstavec 1/). Odvolací soud může zopakovat dokazování, na základě kterého soud prvního stupně zjistil skutkový stav věci; dosud provedené důkazy zopakuje vždy, má-li za to, že je z nich možné dospět k jinému skutkovému zjištění, než které učinil soud prvního stupně (odstavec 2/). K provedeným důkazům, z nichž soud prvního stupně neučinil žádná skutková zjištění, odvolací soud při zjišťování skutkového stavu věci nepřihlédne, ledaže by je zopakoval; tyto důkazy je povinen zopakovat, jen jestliže ke skutečnosti, jež jimi má být prokázána, soud prvního stupně provedl jiné důkazy, z nichž při zjišťování skutkového stavu vycházel (odstavec 3/). Odvolací soud doplní dokazování o účastníky navržené důkazy, které dosud nebyly provedeny, ukazuje-li se to potřebné ke zjištění skutkového stavu věci; to neplatí jen tehdy, má-li být provedeno rozsáhlé doplnění dokazování a jestliže ke skutečnosti, jež jimi má být prokázána, dosud nebylo provedeno žádné nebo zcela nedostatečné dokazování (odstavec 4/).

Zásada, že odvolací soud není vázán skutkovým stavem zjištěným soudem prvního stupně, neznamená - zejména s přihlédnutím k zásadám přiměřenosti a ústnosti - že by se mohl bez dalšího odchýlit od skutkového zjištění soudu prvního stupně, jež tento soud čerpal z výpovědí nebo přednesů účastníků řízení a svědků, popřípadě z jiných důkazů. Má-li odvolací soud zato, že na základě důkazů provedených soudem prvního stupně, jež byly podkladem pro zjištění skutkového stavu, lze dospět k jinému skutkovému zjištění, je nepřípustné, aby se odchýlil od hodnocení důkazů provedených soudem prvního stupně, aniž by je sám provedl a získal si tak rovnocenný podklad pro případné odlišné zhodnocení důkazů. Jinak řečeno, z ustanovení § 213 o.s.ř. vyplývá odvolacímu soudu povinnost zajistit si pro změnu skutkového náhledu podklad, který je rovnocenný způsobu dokazování před soudem prvního stupně. Ohledně těch skutečností, o nichž má pochybnosti, je odvolací soud povinen zopakovat dokazování jako celek, popřípadě doplnit dokazování. Jestliže uvedeným způsobem nepostupuje, a přesto se od skutkového stavu zjištěného soudem prvního stupně odchýlí, trpí odvolací řízení vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, a je tím dán dovolací důvod podle § 241a odst. 2 písm. a/ o.s.ř.

Ze shodných tvrzení účastníků vyplývá, že kupní smlouvou uzavřenou formou notářského zápisu (N 182/98, NZ 164/98), sepsaného notářem dne 7. 7. 1998, prodali J. S. a první žalobkyně žalovaným nemovitosti (parcelu č. st. 745 s objektem bydlení č.p. 24 a parcelu č. 253/7 zapsané v katastru nemovitostí u Katastrálního úřadu v O. na listu vlastnictví č. 162, pro katastrální území M., obec O.) za sjednanou cenu ve výši 2.000.000,- Kč. Při podpisu smlouvy kupující uhradili 1.000.000,- Kč a ohledně zbytku kupní ceny se s prodávajícími domluvili na plnění ve dvou splátkách po 500.000,- Kč do 7. 9. 1998, resp. 31. 10. 1998. Žalovaní zaplatili prodávajícím 24. 7. 1998 a 4. 9. 1998 po 250.000,- Kč (na tyto platby vystavili v uvedených dnech příjmové pokladní doklady č. 1 a 2). Mezi účastníky není sporu ani v tom, že 29. 10. 1998 žalovaní předali prodávajícím na poslední splátku kupní ceny 400.000,- Kč a že příjmový pokladní doklad č. 4, datovaný dnem 29. 10. 1998, stvrzující převzetí uvedené částky, J. S. a první žalobkyně podepsali.

V dalším se skutkové verze účastníků rozcházejí. Zatímco podle žalobců částka 100.000,- Kč zůstala neuhrazena, žalovaní tvrdí, že 29. 10. 1998 předali prodávajícím - ať v českých korunách nebo německých markách - další částku rovnající se 400.000,- Kč. O tomto plnění vystavili 29. 10. 1998 příjmový pokladní doklad č. 3, na němž je jako účel platby uvedeno „doplatek na dům.“ Plnění nad rámec sjednané kupní ceny vysvětlili žalovaní tak, že prodávající po uzavření kupní smlouvy požadovali o 300.000,- Kč více, jinak hrozili odstoupením od kupní smlouvy s tím, že mají jiného kupce, který je ochoten dát více. Pravost podpisů na příjmovém pokladním dokladu č. 3 J. S. a první

žalobkyně zpochybnili.

Soud prvního stupně po skutkové stránce uzavřel, že žalovaní 29. 10. 1998 předali J. S. a první žalobkyni na poslední splátku kupní ceny 400.000,- Kč, tedy o 100.000,- Kč méně, než měli podle ujednání v kupní smlouvě zaplatit. Úhradu další částky rovnající se 400.000,- Kč (ať v českých korunách nebo německých markách) žalovaní neprokázali. Soud prvního stupně vyšel z účastnické výpovědi J. S., který uvedl, že 29. 10. 1998 část kupní ceny žalovaní zaplatili v německých markách s tím, že na příjmových pokladních dokladech byla vždy uvedena částka přepočtená na české koruny a že příjmové doklady byly vypisovány pouze v jednom vyhotovení. Soud prvního stupně neuvěřil žalovanému, který v účastnické výpovědi uvedl, že 29. 10. 1998 měli s žalovanou připraveny dva předepsané příjmové pokladní doklady, jeden na částku 400.000,- Kč, druhý na částku 23.000,- DEM, ale protože J. S. chtěl mít oba doklady na plnění v české měně, žalovaná na místě samém vypsala další příjmový pokladní doklad znějící na dalších 400.000,- Kč a (nepodepsaný) doklad na 23.000,- DEM zničili. Z výpovědi svědka J. S. ml., který sice nebyl osobně předání peněz přítomen, ale rodiče do M. 29. 10. 1998 vezl, soud prvního stupně zjistil, že žalovaní zaplatili na poslední splátku kupní ceny o 100.000,- Kč méně a že část ceny uhradili v německých markách (16.000,- DEM). Proč uvěřil výpovědi tohoto svědka, soud prvního stupně vysvětlil následovně:

„ ... popisoval skutečnosti již proběhlé, jednak jím přímo vnímané, co se týče jemu předané částky v DEM jeho rodiči a jednak jemu rodiči sdělené, když soud neměl a nemá poznatky, že by jeho výpověď nebyla věrohodná.“ Závěry, k nimž dospěl znalec z oboru písmoznaectví, soud prvního stupně po hodnocení ostatních důkazů nepřijal. Pokud jde o to, zda podpisy na příjmovém pokladním dokladu č. 3 jsou pravými podpisy J. S. a první žalobkyně, zůstal znalecův nálezný jen v nižší rovině pravděpodobnosti.

Odvolací soud po té, co při jednání dne 18. 7. 2007 zopakoval listinné důkazy (příjmové pokladní doklady č. 3 a 4, dopis žalovaných adresovaný zástupkyni žalobkyně z 9. 3. 1999 a závěry znaleckého posudku J. S.) po skutkové stránce uzavřel, že žalovaní prokázali, „že předali žalobcům fakticky částku 2.300.000,- Kč,“ tedy o 300.000,- Kč více, než byli povinni podle kupní smlouvy plnit. Převzal hodnocení účastnické výpovědi J. S., ve shodě se soudem prvního stupně také nepřiznal věrohodnost výpovědím svědků T. S. a I. S., a protože soud prvního stupně neučinil z výpovědi svědka L. K. žádná skutková zjištění, odvolací soud k tomuto důkazu nepřihlédl. Přestože soud prvního stupně neuvěřil tomu, co ve výpovědi uvedl první žalovaný, odvolací soud měl za to, že žalovaní unesli důkazní břemeno a prokázali, že nad rámec sjednané kupní ceny zaplatili o 300.000,- Kč více. Obdobným způsobem naložil s výpovědí třetího žalobce, který byl vyslechnut v řízení před soudem prvního stupně jako svědek. Zatímco soud prvního stupně tomuto svědkovi uvěřil v plném rozsahu, tedy i informace, o kterých se dověděl od rodičů při cestě z M. („z druhé ruky“), odvolací soud o této části jeho výpovědi mlčí a jako pravdivé přijímá jen sdělení o předání 16.000,- DEM.

Pokud se odvolací soud chtěl odchýlit od skutkových závěrů soudu prvního stupně, byl povinen důkazy, ze kterých soud prvního stupně vycházel, zopakovat; to se týká výsledku prvního žalovaného a třetího žalobce (§ 125, § 131, § 211 o.s.ř.). Je přitom nerozhodné, že před úmrtím J. S. byl třetí žalobce vyslechnut jako svědek. Neučinil-li tak, zatížil řízení vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (§ 241a odst. 2 písm. a/ o.s.ř.).

Nejvyšší soud proto - aniž se zabýval dalšími dovolacími námitkami - rozsudek odvolacího soudu v obou výrocích o věci samé (a v akcesorických nákladových výrocích) zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2, část věty za středníkem, odst. 3, věta první, o.s.ř.).

Další články:

- [Koupě nemovité věci](#)
- [Nesprávný úřední postup \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Platební neschopnost \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Předkupní právo \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Přerušení řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Rodinný závod \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Dědictví](#)
- [Výživné](#)
- [Valná hromada](#)
- [Ustanovení zástupce](#)
- [Náhrada škody](#)